
РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

УДК 597.6

РІДКІСНІ ВИДИ ЗЕМНОВОДНИХ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «СИНЕВИР»

Крулько Л.В.

Ужгородський національний університет
вул. Волошина, 32, 88000, м. Ужгород
krulkolarisa@ukr.net

У складі фауни Національного природного парку «Синеvir» налічується 12 видів. З них 4 є вразливими (*Salamandra salamandra*, *Lissotriton montandoni*, *Mesotriton alpestris*, *Bombina variegata*), 1 зникаючим (*Rana dalmatina*). Останній – дуже рідкісний і є субрецентом на території Національного парку. *Ключові слова*: земноводні, вразливі види, зникаючі види, Національний природний парк «Синеvir».

Редкие виды земноводных Национального природного парка «Синеvir». Крулько Л.В. В составе фауны Национального природного парка «Синеvir» насчитывается 12 видов. Из них 4 – уязвимые (*Salamandra salamandra*, *Lissotriton montandoni*, *Mesotriton alpestris*, *Bombina variegata*), 1 исчезающий (*Rana dalmatina*). Последний – очень редкий и является субрецентом на территории национального парка. *Ключевые слова*: земноводные, уязвимые виды, исчезающие виды, Национальный природный парк «Синеvir».

Rare species of amphibians of the National Nature Park “Synevyr”. Krul’ko L. Twelve species are in the composition of fauna of the National Nature Park “Synevyr”. Of these, 4 are vulnerable (*Salamandra salamandra*, *Lissotriton montandoni*, *Mesotriton alpestris*, *Bombina variegata*), 1 is endangered (*Rana dalmatina*). The last one is very rare, and it’s a subrecedent in the territory of the national park. *Key words*: amphibians, vulnerable species, endangered species, National Nature Park “Synevyr”.

Вступ. Земноводні є важливою ланкою в різних видах трофічних ланцюгів. Крім того, ця група є одним із найкращих індикаторів якості середовища. З огляду на це метою дослідження є встановити наявність рідкісних видів амфібій у складі фауни Національного природного парку «Синеvir» та окреслити природоохоронні статуси цих видів.

Національний природний парк «Синеvir» є одним із найбільших національних парків України. Тут переважає гірський рельєф, і за геоморфологічним районуванням Карпат парк «Синеvir» розташований у районі середньовисотних хребтів Приводороздільних Горган Водороздільно-Верховинської області. Діапазон висот території становить від 530 м до 1917 м над рівнем моря. Клімат від помірно атлантично-континентального західноєвропейського до континентального східноєвропейського [1]. До структури парку входить сім природоохоронних науково-дослідних відділень.

Матеріал і методика. Збір матеріалу й обліки чисельності земноводних проводили на території Національного природного парку «Синеvir» на трансектах маршрутним методом [2]. Кожна трансекта мала довжину 1 км та ширину 4 м (по 2 метри по боках від дослідника).

Для оцінки чисельності окремих видів розраховували індекс домінування, який відображає частку виду в багатовидовому угрупованні у відсотках:

$$D_i = \frac{n_i}{N} \times 100\%$$

де n_i – чисельність особин i -го виду; N – чисельність особин усіх видів в угрупованні.

Аналізуючи розрахований індекс, видам надавали відповідні категорії: еудомінанти – >10% від загальної кількості особин усіх видів; домінанти – 5–9,9%; субдомінанти – 2–4,9%; рецентенти – 1–1,9%; субрецентенти – <1% [3].

У роботі використані такі аббревіатури:

НПП – Національний природний парк,

ПОНДВ – природоохоронне науково-дослідне відділення,

ЧКК – Червона книга Українських Карпат,

ЧКУ – Червона книга України,

IUCN – Список Міжнародного союзу охорони природи.

Результати та обговорення. Загалом на території НПП «Синеvir» виявлено 12 видів амфібій: *Salamandra salamandra* (Shaw, 1802), *Lissotriton vulgaris* (Linnaeus, 1758), *Lissotriton montandoni* (Boulenger, 1880), *Mesotriton alpestris* (Laurenti, 1768), *Triturus cristatus* (Laurenti, 1768), *Bombina variegata* (Linnaeus 1758), *Hyla arborea* (Linnaeus, 1758), *Bufo bufo* (Linnaeus, 1758), *Bufo viridis* (Laurenti, 1768), *Rana temporaria* (Linnaeus, 1758), *Rana arvalis* (Nilsson, 1842), *Rana dalmatina* (Fitzinger in Bonaparte, 1839) [4].

Усі наведені види занесені до Додатку III «Бернської конвенції про охорону дикої флори та

фауни і природних середовищ існування в Європі» [5]. Однак лише п'ять із них є рідкісними видами й такими, що підлягають законодавчій охороні в Україні згідно із Законом про Червону книгу України [6]. Ці види також занесені до Списку Міжнародного союзу охорони природи [7] і до «Червоної книги Українських Карпат» [8]. Нижче подано перелік рідкісних видів, що поширені на території НПП «Синевир».

Ряд Caudata – Хвостаті земноводні

Родина Salamandridae – Саламандроподібні

Рід Salamandra Laurenti, 1768 – саламандри

Salamandra salamandra (Linnaeus, 1758) – саламандра плямиста

Статус IUCN: низький рівень загрози.

Статус ЧКУ: вразливий.

Статус ЧКК: близький до стану загрози зникнення.

Місця існування: вид у зонах широколистяних, мішаних і хвойних лісів, де зустрічається в листовій підстилці, під камінням і трухлявими пнями.

Категорія домінування: є еудомінантом у межах усіх ПОНДВ, за винятком Синевирського ПОНДВ, де вид є рецедентом. Загалом по НПП «Синевир» – домініант (7,4%).

Рід Lissotriton Bell, 1839 – малий (гладкий)

тритон

Lissotriton montandoni (Boulenger, 1880) – тритон карпатський

Статус IUCN: низький рівень загрози.

Статус ЧКУ: вразливий.

Статус ЧКК: близький до стану загрози зникнення.

Місця існування: помічений у всіх досліджених ландшафтах нацпарку всіх ПОНДВ, зокрема й на полонинах. Зустрічається в канавах, струмках, озерах і поблизу них на вологих ділянках.

Категорія домінування: загалом по НПП «Синевир» вид є домініантом – 7,4%.

Рід Mesotriton Volkay, 1927 – середній тритон

Mesotriton alpestris (Laurenti, 1768) – тритон альпійський

Статус IUCN: низький рівень загрози.

Статус ЧКУ: вразливий.

Статус ЧКК: вразливий.

Місця існування: на території НПП «Синевир» зустрічається винятково в межах зони хвойних лісів і в субальпійській зоні, де його, як і попередній вид, можна знайти в канавах, струмках, озерах і на вологих ділянках біля них. Помічений в усіх ПОНДВ.

Категорія домінування: загалом по НПП є еудомінантом – 13,8%.

Ряд Anura – Безхвості земноводні

Родина Bombinatoridae – Кумкоподібні

Рід Bombina Oken, 1816 – кумки

Bombina variegata (Linnaeus, 1758) – кумка гірська (жовточерева)

Статус IUCN: низький рівень загрози.

Статус ЧКУ: вразливий.

Статус ЧКК: вразливий.

Місця існування: трапляється у всіх досліджених ландшафтах нацпарку – у широколистяних, мішаних, хвойних лісах, а також на луках і полонинах. Особин виду можна побачити у стоячих і помірно текучих водоймах. Однак на території НПП «Синевир» вид помічений лише в межах Синевирського ПОНДВ.

Категорія домінування: вид-еудомінант (12,1%).

Родина Ranidae – Жабоподібні

Рід Rana Linnaeus, 1758 – бура трав'яна жаба

Rana dalmatina Fitzinger in Bonaparte, 1839 – жаба прудка

Статус IUCN: низький рівень загрози.

Статус ЧКУ: зникаючий.

Статус ЧКК: близький до стану загрози зникнення.

Місця існування: виявлений виключно в ландшафтах буково-грабово-дубових лісів і річкових долин у межах зони широколистяних лісів. На території нацпарку вид помічений лише в межах Синевирського ПОНДВ.

Категорія домінування: загалом по НПП «Синевир» є видом-субрецедентом – 0,7%.

Висновки. Батрахофауна Національного природного парку «Синевир» налічує 12 видів. П'ять із них занесені до різного рангу природоохоронних списків і потребують охорони. Саламандра плямиста, тритон карпатський, тритон альпійський, кумка гірська (жовточерева) є вразливими, а жаба прудка – зникаючим, дуже рідкісним видом і таким, що потребує особливої уваги. Саме цей вид є субрецедентом і зустрічається спорадично на території Національного парку. Інші є еудомінантами чи домініантами в батрахоценозах району дослідження.

Присутність рідкісних видів на досліджуваній території підтверджує її високий соціологічний потенціал. Наявність серед видів еудомінантів і таких домініантів, які мають статус вразливих, свідчить про те, що створення національних парків є ефективним механізмом, який забезпечує збереження раритетної фауни.

Література

1. Природа Закарпатської області / за ред. К.І. Геренчук. Львів: Вища школа. 1981. 156 с.
2. Новиков Г.А. Полевые исследования по экологии наземных позвоночных. Москва: Советская наука, 1953. 502 с.
3. Протасов А.А. Биоразнообразие и его оценка. Концептуальная диверсикология. Киев: Академперіодика, 2002. 105 с.
4. Крулько Л.В., Куртяк Ф.Ф. Батрахофауна Національного природного парку «Синевир». *Біологічні системи. Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. Т. 2. Вип. 2. С. 87–95.
5. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats. Bern, 19.IX.1979 Appendix III. *PROTECTED FAUNA SPECIES*. URL: <https://tm.coe.int/1680304356>
6. Червона книга України. Земноводні Amphibia. 2009. URL: <http://redbook-ua.org/category/amphibia/>
7. The IUCN Red List of Threatened Species. 2017-3. URL: <http://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria>
8. Червона книга Українських Карпат. Тваринний світ / за ред. О.Ю. Мателешко, Л.А. Потіш. Ужгород: Карпати. 2011. С. 240–245.